

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 22 grudnia 2010 r.*

W sprawie C-118/09

mającej za przedmiot wniosku o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberste Berufungs- und Disziplarkommission (Austria) postanowieniem z dnia 16 marca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 1 kwietnia 2009 r., w postępowaniu wszczętym przez

Roberta Kollera

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, K. Schiemann i L. Bay Larsen (sprawozdawca),
sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: V. Trstenjak,
sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- przez R. Kollera, abogado, bezpośrednio,

- w imieniu rządu austriackiego przez C. Pesendorfer, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu greckiego przez E. Skandalou oraz S. Vodinę, działające w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu hiszpańskiego przez J. Lópeza-Medela Bäsconesa, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez C. Hermesa oraz H. Støvlbæka, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 2 czerwca 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego trwających co najmniej trzy lata (Dz.U. 1989, L 19, s. 16), zmienionej dyrektywą 2001/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 maja 2001 r. (Dz.U. L 206, s. 1) (zwanej dalej „dyrektywą 89/48 ze zmianami”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy R. Kollerem a Rechtsanwaltsprüfungskommission des Oberlandesgericht Graz (komisji egzaminacyjnej w zakresie dostępu do zawodu adwokata przy sądzie okręgowym w Grazu) w przedmiocie odmówienia przez prezesa owej komisji dopuszczenia R. Kollera do testu umiejętności wykonywania zawodu adwokata w Austrii lub zwolnienia go z tego testu.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z art. 1 lit. a), b) i g) dyrektywy 89/48 ze zmianami:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosowane są następujące definicje:

- a) »dyplom«: każdy dyplom, świadectwo lub inny dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji lub każdy zestaw takich dyplomów, świadectw lub innych dokumentów:
- który został wydany przez właściwe władze w państwie członkowskim, wyznaczone zgodnie z jego przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi,
 - który wskazuje, iż jego posiadacz pomyślnie ukończył naukę w szkolnictwie pomaturalnym trwającą co najmniej trzy lata lub jednakowy okres przy niepełnym wymiarze godzin, na uniwersytecie lub w instytucji szkolnictwa wyższego, bądź też instytucji o zbliżonym poziomie oraz, w razie konieczności, pomyślnie ukończył szkolenie zawodowe, wymagane jako uzupełnienie kształcenia po szkole średniej, oraz

- który wskazuje, że jego posiadacz ma kwalifikacje zawodowe wymagane do podjęcia i wykonywania danego zawodu regulowanego w tym państwie członkowskim,

zakładając, że kształcenie i szkolenie, o których mowa w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie potwierdzającym posiadanie kwalifikacji, odbyły się głównie na terenie Wspólnoty [...].

W rozumieniu pierwszego akapitu w taki sam sposób jak dyplom traktuje się każdy dyplom, świadectwo lub inny dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji albo każdy zestaw tych dyplomów, świadectw lub innych dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji, które zostały wydane przez właściwe władze w państwie członkowskim, jeżeli wydano je w wyniku pomyślnego ukończenia kształcenia oraz szkoleń odbytych na terenie Wspólnoty i uznawane są przez właściwe władze tego państwa członkowskiego za ekwiwalentne oraz [jeżeli] przyznaje on jednakowe prawa odnośnie do podejmowania i wykonywania zawodu regulowanego w tym państwie członkowskim;

- b) »przyjmujące państwo członkowskie«: każde państwo członkowskie, w którym obywatel danego państwa członkowskiego ubiega się o możliwość wykonywania zawodu, który podlega regulacjom w tym państwie członkowskim, inne niż państwo, w którym uzyskał on swój dyplom bądź po raz pierwszy wykonywał zawód, o którym mowa;

[...]

- g) »test umiejętności«: test ograniczony do sprawdzenia poziomu wiedzy zawodowej wnioskodawcy, sporządzony przez właściwe władze przyjmującego państwa członkowskiego; celem testu jest ocena możliwości wykonywania przez wnioskodawcę zawodu regulowanego w państwie członkowskim.

Aby umożliwić przeprowadzenie tego testu, właściwe władze sporządzają listę przedmiotów, opierając się na porównaniu kształcenia i szkoleń wymaganych w ich państwie członkowskim z kształceniem i szkoleniami odbytymi przez wnioskodawcę, których nie obejmuje dyplom lub inny dokument potwierdzający kwalifikacje posiadane przez wnioskodawcę.

Jeżeli wnioskodawca jest wykwalifikowanym pracownikiem w państwie członkowskim, z którego pochodzi lub przybywa, fakt ten musi być uwzględniony w teście umiejętności. Obejmuje on przedmioty wybrane z listy, których znajomość jest niezbędnym warunkiem do wykonywania zawodu na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego. Test może również obejmować znajomość zasad etyki zawodowej w zakresie działalności, o której mowa, w przyjmującym państwie członkowskim. Szczegółowe stosowanie testu umiejętności jest określane przez właściwe władze tego państwa z uwzględnieniem prawa Wspólnoty.

[...]”

- 4 Artykuł 3 lit. a) dyrektywy 89/48 ze zmianami stanowi:

„W przypadku gdy w przyjmującym państwie członkowskim podjęcie lub wykonywanie zawodu regulowanego uzależnione jest od posiadania dyplomu, właściwe władze nie mogą, powołując się na podstawę braku odpowiednich kwalifikacji, odmówić prawa obywatelowi państwa członkowskiego do podjęcia lub wykonywania tego zawodu na tych samych warunkach, które są stosowane wobec własnych obywateli:

- a) jeżeli wnioskodawca posiada dyplom wymagany w innym państwie członkowskim w celu podjęcia lub wykonywania tego samego zawodu na jego terytorium, a dyplom ten został wydany w danym państwie członkowskim [...]”

5 Artykuł 4 ust. 1 i 2 wskazanej dyrektywy stanowi:

„Niezależnie od postanowień art. 3 przyjmujące państwo członkowskie może również wymagać od wnioskodawcy:

a) przedłożenia dowodu doświadczenia zawodowego, jeśli okres trwania kształcenia i szkolenia, który wnioskodawca podał w swoim wniosku, jak stanowi art. 3 lit. a) oraz lit. b), jest przynajmniej o rok krótszy od tego, który jest wymagany w przyjmującym państwie członkowskim [...].

[...]

b) odbycia stażu adaptacyjnego o długości nieprzekraczającej trzech lat lub przystąpienia do testu umiejętności:

— jeżeli materiał objęty programem kształcenia i szkolenia, które wnioskodawca odbył zgodnie z art. 3 lit. a) oraz b), znacznie różni się od tego, którego opanowanie jest warunkiem otrzymania dyplomu wymaganego w przyjmującym państwie członkowskim, albo

— jeżeli w przypadku, o którym mowa w art. 3 lit. a), na zawód regulowany w przyjmującym państwie członkowskim składają się jedna lub więcej regulowanych działalności zawodowych, które w państwie członkowskim pochodzenia lub przybycia wnioskodawcy nie wchodzą w skład zawodu podlegającego regulacjom, i gdy ta różnica ma związek ze specyficznym programem kształcenia i szkolenia wymaganym w przyjmującym państwie członkowskim oraz obejmuje materiał zasadniczo różniący się od tego, którego opanowanie jest warunkiem otrzymania dyplomu przedkładanego przez wnioskodawcę, albo

[...].

Jeśli przyjmujące państwo członkowskie zamierza wymagać, aby składający wniosek przebył okres adaptacyjny lub przystąpił do testu sprawdzającego, musi najpierw zbadać, czy wiedza zdobyta przez osobę składającą wniosek w trakcie nabywania przez nią doświadczenia zawodowego jest na takim poziomie, że całkowicie lub częściowo uzupełnia istotne różnice określone w akapicie pierwszym.

Korzystając z tej możliwości, przyjmujące państwo członkowskie musi udzielić wnioskodawcy prawa wyboru między stażem adaptacyjnym a testem umiejętności. Odstępując od tej zasady dla grup zawodów, których wykonywanie wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego i w odniesieniu do których udzielanie porad i/lub pomocy związanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą działalności zawodowej, przyjmujące państwo członkowskie może wskazać staż adaptacyjny lub test umiejętności [...].

2. Jednakże przyjmujące państwo członkowskie nie może stosować przepisów ust. 1 lit. a) oraz b) łącznie”.

Prawo krajowe

- 6 Część 3 Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwälten in Österreich (ustawy związkowej o swobodzie świadczenia usług i prowadzenia działalności przez europejskich adwokatów

w Austrii, BGBl. I, 27/2000, w wersji opublikowanej w BGBl. I, 59/2004, zwanej dalej „EuRAG”) zawiera między innymi §§ 24–29. Paragraf 24 EuRAG stanowi:

„1. Obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej [...], którzy uzyskali dyplom, z którego wynika, że jego posiadacz spełnia zawodowe wymogi konieczne do bezpośredniego dostępu do jednego z zawodów wymienionych w załączniku do tej ustawy związkowej, zostają na swój wniosek wpisani na listę adwokatów [...], jeśli pozytywnie zdadzą test umiejętności.

2. Dyplomami w rozumieniu ust. 1 są dyplomy, świadectwa lub inne dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji w rozumieniu dyrektywy 89/48 [...]”.

7 Paragraf 25 EuRAG ma następujące brzmienie:

„Test umiejętności jest egzaminem państwowym dotyczącym wyłącznie wiedzy zawodowej kandydata, który zmierza do oceny jego zdolności do wykonywania zawodu adwokata w Austrii. Test umiejętności musi brać pod uwagę okoliczność, że wnioskujący posiada w kraju będącym państwem członkowskim Unii Europejskiej zawodowe kwalifikacje do wykonywania zawodu adwokata”.

8 Paragraf 27 EuRAG stanowi:

„O dopuszczeniu do testu umiejętności decyduje na wniosek kandydata prezes komisji egzaminów adwokackich w porozumieniu z izbą adwokacką w miejscu siedziby Oberlandesgericht najpóźniej cztery miesiące po złożeniu przez kandydata kompletnych dokumentów”.

9 Paragraf 29 EuRAG stanowi:

„Prezes komisji egzaminów adwokackich może w porozumieniu z izbą adwokacką, właściwą zgodnie z § 26, na wniosek kandydata zwolnić go z przedmiotów egzaminacyjnych, jeśli wykaże on, że w swoim dotychczasowym kształceniu albo w swojej dotychczasowej działalności zawodowej uzyskał wiedzę dotyczącą przedmiotu egzaminacyjnego w zakresie prawa materialnego i procesowego w prawie austriackim konieczną do wykonywania zawodu adwokata w Austrii”.

10 Paragraf 1 Rechtsanwaltsordnung (ustawy o adwokaturze, RGBl. 96/1868, w wersji opublikowanej w BGBl. I, 128/2004, zwanej dalej „RAO”) ma następujące brzmienie:

„1) Do wykonywania zawodu adwokata w [Austrii] nie jest wymagane powołanie przez władze, lecz wyłącznie wykazanie spełnienia następujących wymogów i wpis na listę adwokatów [...].

2) Wymogami tymi są::

[...]

d) odbycie praktyki w sposób i w czasie określonym ustawowo;

e) pozytywnie zdany egzamin adwokacki;

[...]”

- 11 Zgodnie z § 2 ust. 2 RAO praktyka powinna trwać pięć lat, w tym przynajmniej 9 miesięcy praktyki należy odbyć w sądzie lub u prokuratora, a minimum trzy lata u adwokata w Austrii.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 12 W dniu 25 listopada 2002 r. R. Koller, obywatel austriacki, uzyskał na uniwersytecie w Grazu (Austria) tytuł „Magister der Rechtswissenschaften”, czyli dyplom przyznany w wyniku ukończenia studiów wyższych na kierunku prawa trwających co najmniej osiem semestrów.
- 13 Na mocy decyzji z dnia 10 listopada 2004 r. hiszpańskie ministerstwo kształcenia i nauki uznało tytuł „Magister der Rechtswissenschaften” za równoważny z tytułem „Licenciado en Derecho”, w związku z tym że wnioskodawca uczestniczył w zajęciach na uniwersytecie w Madrycie (Hiszpania) i zdał dodatkowe egzaminy zgodnie z procedurą uznania przewidzianą w wewnętrznym prawie hiszpańskim.
- 14 W dniu 14 marca 2005 r., stwierdzając, że R. Koller posiada tytuł „Licenciado en Derecho”, izba adwokacka w Madrycie przyznała mu uprawnienie do używania tytułu „abogado”.
- 15 W dniu 5 kwietnia 2005 r. R. Koller zwrócił się do Rechtsanwaltsprüfungskommission des Oberlandesgerichts Graz o dopuszczenie do testu umiejętności wykonywania zawodu adwokata. Jednocześnie wniósł on na podstawie § 29 EuRAG o zwolnienie go z tego testu w zakresie wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych.

- 16 Na mocy decyzji z dnia 11 sierpnia 2005 r. prezes wskazanej Rechtsanwaltsprüfungskommission oddalił, na podstawie § 27 EuRAG, wniosek o dopuszczenie do testu umiejętności. W tym czasie R. Koller wykonywał zawód adwokata w Hiszpanii. Odwołał się on od wskazanej decyzji do Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission (najwyższej komisji odwoławczej i dyscyplinarnej adwokatów, zwanej dalej „OBDK”).
- 17 Na mocy decyzji z dnia 31 stycznia 2006 r. OBDK oddaliła żądania wnioskodawcy. Komisja ta oparła się po pierwsze na tym, że w odróżnieniu od austriackiego stanu prawnego, w Hiszpanii nie występuje wymóg odbycia praktyki dla wykonywania zawodu adwokata. OBDK wywiodła stąd, że zachowanie R. Kollera zmierzało do obejścia wymaganego na podstawie wskazanych przepisów odbycia pięcioletniego okresu praktyki.
- 18 Po drugie, zdaniem OBDK, tytuł „Licenciado en Derecho” nie wystarcza do dopuszczenia do testu umiejętności zgodnie z częścią 3 EuRAG. W tym względzie art. 1 lit. a) tiret drugie dyrektywy 89/48/EWG ze zmianami rozróżnia pomiędzy ukończeniem nauki w szkolnictwie pomaturalnym trwającej co najmniej trzy lata oraz ukończeniem kształcenia zawodowego, wymaganego poza ukończeniem studiów. W tych okolicznościach należało przyjąć, że test umiejętności wymagany na podstawie EuRAG stanowi egzamin służący wyłącznie do sprawdzenia zawodowej wiedzy wnioskującego. Zdaniem OBDK, w związku z tym, że R. Koller nie dysponuje wiedzą zawodową, nie może on zostać dopuszczony do testu umiejętności. Wreszcie związek wniosku o dopuszczenie do testu umiejętności z wnioskiem o zwolnienie z niego zmierza w rzeczywistości do umyślnego obejścia przepisów obowiązujących w Austrii.
- 19 Wyrokiem z dnia 13 marca 2008 r. wskutek skargi wniesionej przez R. Kollera Verfassungsgerichtshof (austriacki trybunał konstytucyjny) uchylił wskazaną powyżej decyzję, wskazując w uzasadnieniu w szczególności, że brak było podstaw dla stwierdzenia nadużycia ze strony wnioskodawcy. W konsekwencji OBDK winna ponownie rozpatrzyć sprawę w przedmiocie wniosku R. Kollera o dopuszczenie do testu umiejętności wykonywania zawodu adwokata.

20 W tych okolicznościach OBDK postanowił zawiesić postępowanie i przedłożyć Trybunałowi następujące pytania prejudycjalne:

- „1) Czy dyrektywę 89/48 [...] stosuje się do obywatela austriackiego, który:
- a) ukończył w Austrii studia dyplomowe na kierunku prawa oraz uzyskał tytuł »Magister der Rechtswissenschaften«,
 - b) po złożeniu dodatkowych egzaminów na uniwersytecie hiszpańskim, których zakres kształcenia wynosił jednak mniej niż trzy lata studiów, uzyskał następnie od ministerstwa edukacji i nauki Królestwa Hiszpanii, na mocy dokumentu uznania, uprawnienie do używania równoważnego austriackiemu tytułowi hiszpańskiego tytułu »Licenciado en Derecho«, oraz
 - c) poprzez zgłoszenie w madryckiej izbie adwokackiej uzyskał uprawnienie do używania zawodowego określenia »abogado« i wykonywał zawód adwokata w Hiszpanii faktycznie, a mianowicie przed złożeniem wniosku trzy tygodnie, a w odniesieniu do momentu wydania decyzji w pierwszej instancji – przez najwyżej pięć miesięcy.
- 2) W przypadku jeśli na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi twierdzącej:

Czy zgodna z dyrektywą 89/48 [...] jest wykładnia § 24 EuRAG, wedle której ukończenie studiów prawniczych w Austrii, a także uzyskanie uprawnienia do używania hiszpańskiego tytułu »Licenciado en Derecho« po zdaniu dodatkowych

egzaminów na uniwersytecie hiszpańskim w czasie krótszym niż trzy lata także wówczas nie wystarcza do dopuszczenia do testu umiejętności w Austrii zgodnie z § 24 ust. 1 EuRAG bez wykazania wymaganej prawem krajowym praktyki (§ 2 ust. 2 RAO), gdy wnioskujący został dopuszczony jako »abogado« w Hiszpanii bez porównywalnego wymogu co do praktyki i wykonywał tam ten zawód przez trzy tygodnie przed złożeniem wniosku, a w odniesieniu do wydania decyzji w pierwszej instancji – przez najwyżej pięć miesięcy?».

W przedmiocie właściwości Trybunału

- 21 Na wstępie należy zbadać, czy OBDK stanowi sąd w rozumieniu art. 234 WE i czy w konsekwencji Trybunał jest właściwy do orzekania w przedmiocie pytań, które zostały mu przedłożone przez tę komisję.
- 22 W tym względzie należy przypomnieć, że – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – w celu rozstrzygnięcia, czy organ odsyłający posiada charakter sądu w rozumieniu art. 234 WE, co jest wyłącznie kwestią prawa Unii, Trybunał kieruje się wszelkimi danymi, takimi jak podstawa prawna organu, jego stały charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontrydiktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa oraz niezawisłość (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 września 1997 r. w sprawie C-54/96 Dorsch Consult, Rec. s. I-4961, pkt 23; z dnia 31 maja 2005 r. w sprawie C-53/03 Syfait i in., Zb.Orz. s. I-4609, pkt 29; a także z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie C-246/05 Häupl, Zb.Orz. s. I-4673, pkt 16).

- 23 Jak wskazała rzecznik generalny w pkt 52 opinii, OBDK, której jurysdykcja ma bezspornie charakter obligatoryjny, spełnia wszystkie konieczne przesłanki kwalifikacji jako sądu w rozumieniu art. 234 WE.
- 24 Wobec powyższego Trybunał jest właściwy w zakresie udzielenia odpowiedzi na pytania przedłożone przez sąd krajowy.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 25 W pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy celem uzyskania dostępu do regulowanego zawodu adwokata w przyjmującym państwie członkowskim, z zastrzeżeniem pomyślnego złożenia testu umiejętności, osoba, która uzyskała w tym państwie członkowskim dokument potwierdzający ukończenie nauki w szkolnictwie pomaturalnym trwającej ponad trzy lata oraz równoważny dokument w innym państwie członkowskim, po odbyciu dodatkowego kształcenia trwającego mniej niż trzy lata, uprawniający ją do dostępu, w tym drugim państwie członkowskim, do regulowanego zawodu adwokata, który osoba ta rzeczywiście wykonywała w tymże państwie w chwili, w której złożyła wniosek o dopuszczenie do testu umiejętności, może powołać się na przepisy dyrektywy 89/48 ze zmianami.
- 26 Należy przypomnieć, że pojęcie „dyplomu” zdefiniowane w art. 1 lit. a) dyrektywy 89/48 ze zmianami ma kluczowy charakter dla ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych wprowadzonego mocą tej dyrektywy (zob. w szczególności wyrok z dnia 23 października 2008 r. w sprawie C-286/06 Komisja przeciwko Hiszpanii, Zb.Orz. s. I-8025, pkt 53).

- 27 Z zastrzeżeniem przepisu art. 4 dyrektywy 89/48 jej art. 3 akapit pierwszy lit. a) przyznaje każdemu zainteresowanemu posiadającemu „dyplom” w rozumieniu tej dyrektywy, pozwalający mu na wykonywanie zawodu regulowanego w jednym z państw członkowskich, prawo do wykonywania tego zawodu we wszystkich innych państwach członkowskich (zob. ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Hiszpanii, pkt 54).
- 28 W odniesieniu do kwalifikacji, na które powołuje się R. Koller, należy przede wszystkim podkreślić, że „dyplom” w rozumieniu art. 1 lit. a) dyrektywy 89/48 może oznaczać zestaw dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji.
- 29 Co się tyczy warunku sformułowanego w art. 1 lit. a) tiret pierwsze dyrektywy 89/48 ze zmianami, należy stwierdzić, że w pkt 48 wyroku z dnia 29 stycznia 2009 r. w sprawie C-311/06 Consiglio Nazionale degli Ingegneri, Zb.Orz. s. I-415, Trybunał orzekł, że był on spełniony w przypadku dyplomów, na które powoływała się osoba żądająca wpisu do rejestru inżynierów we Włoszech, bowiem każdy z omawianych dyplomów został wydany przez właściwe władze, wyznaczone zgodnie z przepisami ustawowymi, odpowiednio włoskimi i hiszpańskimi. Warunek ten został również spełniony w przypadku dyplomów przedłożonych przez R. Kollera, bowiem każdy z nich został wydany przez właściwe władze wyznaczone zgodnie z przepisami ustawowymi, odpowiednio austriackimi i hiszpańskimi.
- 30 W odniesieniu do warunku sformułowanego w art. 1 lit. a) tiret drugie dyrektywy 89/48 ze zmianami należy stwierdzić – podobnie jak Trybunał orzekł w pkt 49 ww. wyroku w sprawie Consiglio Nazionale degli Ingegneri w zakresie dotyczącym osoby, której dotyczyła owa sprawa – że R. Koller spełnił warunek ukończenia przez

posiadacza dyplomu studiów wyższych na uniwersytecie trwających co najmniej trzy lata. W przypadku zainteresowanego fakt ten wyraźnie potwierdza dyplom ukończenia studiów wydany przez Uniwersytet w Grazu.

- 31 Z kolei w odniesieniu do warunku przewidzianego w art. 1 lit. a) tiret trzecie dyrektywy 89/48 z poświadczenia uznania dyplomu wydanego przez hiszpańskie ministerstwo edukacji i nauki, a w każdym razie z wpisu R. Kollera na listę adwokatów izby adwokackiej w Madrycie wynika, że posiada on kwalifikacje zawodowe wymagane do podjęcia i wykonywania omawianego zawodu regulowanego w Hiszpanii (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Consiglio Nazionale degli Ingegneri, pkt 50).
- 32 Ponadto, w przeciwieństwie do poświadczenia uznania dyplomu, przedłożonego przez osobę, której dotyczył ww. wyrok w sprawie Consiglio Nazionale degli Ingegneri, który nie zaświadczał ukończenia jakiegokolwiek kształcenia w ramach hiszpańskiego systemu edukacji i nie został wydany w oparciu o egzamin lub doświadczenie zawodowe zdobyte w Hiszpanii, dyplom hiszpański, na który powołuje się R. Koller, zaświadcza nabycie przez niego dodatkowych kwalifikacji względem dyplomu uzyskanego w Austrii.
- 33 W związku z tym jakkolwiek prawdą jest, że nie można zrównać dokumentu potwierdzającego posiadanie kwalifikacji zawodowych z „dyplomem” w rozumieniu dyrektywy 89/48 ze zmianami, jeśli kwalifikacje nie zostały nabyte – w całości lub częściowo – w ramach systemu edukacyjnego państwa członkowskiego, w którym został wydany dokument potwierdzający (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Consiglio Nazionale degli Ingegneri, pkt 55), to sytuacja ta nie ma miejsca w przypadku dokumentu przywołanego przez R. Kollera w sprawie przed sądem krajowym.

- 34 Ponadto okoliczność, że wskazany dokument hiszpański nie stanowi zaświadczenia trzyletniego kształcenia zawodowego w Hiszpanii, nie ma w tym zakresie znaczenia. Artykuł 1 lit. a) akapit pierwszy wskazanej dyrektywy nie wymaga, aby nauka w szkolnictwie pomaturalnym trwająca co najmniej trzy lata lub jednakowy okres przy niepełnym wymiarze godzin była przeprowadzona w innym państwie członkowskim niż przyjmujące państwo członkowskie.
- 35 W związku z powyższym R. Koller jest posiadaczem „dyplomu” w rozumieniu art. 1 lit. a) dyrektywy 89/48 ze zmianami.
- 36 W konsekwencji na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi, że celem uzyskania dostępu do regulowanego zawodu adwokata w przyjmującym państwie członkowskim, z zastrzeżeniem pomyślnego złożenia testu umiejętności, osoba, która uzyskała w tym państwie członkowskim dokument potwierdzający ukończenie nauki w szkolnictwie pomaturalnym trwającej ponad trzy lata oraz równoważny dokument w innym państwie członkowskim, po odbyciu dodatkowego kształcenia trwającego mniej niż trzy lata, uprawniający ją do dostępu, w tym drugim państwie członkowskim, do regulowanego zawodu adwokata, który osoba ta rzeczywiście wykonywała w tymże państwie w chwili, w której złożyła wniosek o dopuszczenie do testu umiejętności, może powołać się na przepisy dyrektywy 89/48 ze zmianami.

W przedmiocie pytania drugiego

- 37 W pytaniu drugim sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy dyrektywę 89/48 ze zmianami należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie, by właściwe władze przyjmującego państwa członkowskiego odmówiły osobie znajdującej się w sytuacji takiej jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym dopuszczenia do testu

umiejętności wykonywania zawodu adwokata w braku dowodu odbycia praktyki wymaganej na mocy przepisów tego państwa członkowskiego.

- 38 R Koller korzysta, jako posiadacz „dyplomu” w rozumieniu art. 1 lit. a) dyrektywy 89/48 ze zmianami, z dostępu do regulowanego zawodu adwokata w przyjmującym państwie członkowskim na podstawie art. 3 akapit pierwszy lit. a) tej dyrektywy.
- 39 Niemniej jednak w przypadku zawodu, którego wykonywanie wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego i w odniesieniu do którego udzielanie porad lub pomocy związanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą działalności zawodowej, art. 3 dyrektywy 89/48 ze zmianami nie stoi na przeszkodzie, by w zastosowaniu art. 4 ust. 1 lit. b) tej dyrektywy przyjmujące państwo członkowskie wymagało również od wnioskodawcy poddania się testowi umiejętności, pod warunkiem że państwo to zbada w pierwszej kolejności, czy wiedza zdobyta przez wnioskodawcę w trakcie nabywania przez niego doświadczenia zawodowego jest na takim poziomie, że całkowicie lub częściowo uzupełnia istotne różnice określone w akapicie pierwszym tego przepisu.
- 40 Jeżeli wnioskodawcę w przyjmującym państwie członkowskim obejmuje wymóg przystąpienia do testu umiejętności, mający właśnie na celu zapewnienie, że jest on zdolny wykonywać w tym państwie członkowskim zawód regulowany, państwo to nie może na podstawie art. 4 dyrektywy 89/48 ze zmianami odmówić osobie znajdującej się w sytuacji takiej jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym dopuszczenia do testu umiejętności z tej przyczyny, że nie odbyła ona praktyki wymaganej na mocy przepisów tego państwa członkowskiego.
- 41 W konsekwencji na pytanie drugie należy udzielić odpowiedzi, że dyrektywę 89/48 ze zmianami należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie temu, by właściwe władze przyjmującego państwa członkowskiego odmówiły osobie

znajdującej się w sytuacji takiej jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym dopuszczenia do testu umiejętności wykonywania zawodu adwokata w braku dowodu odbycia praktyki wymaganej na mocy przepisów tego państwa członkowskiego.

W przedmiocie kosztów

- ⁴² Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Celem uzyskania dostępu do regulowanego zawodu adwokata w przyjmującym państwie członkowskim, z zastrzeżeniem pomyślnego złożenia testu umiejętności, osoba, która uzyskała w tym państwie członkowskim dokument potwierdzający ukończenie nauki w szkolnictwie pomaturalnym trwającej ponad trzy lata oraz równoważny dokument w innym państwie członkowskim, po odbyciu dodatkowego kształcenia trwającego mniej niż trzy lata, uprawniający ją do dostępu, w tym drugim państwie członkowskim, do regulowanego zawodu adwokata, który osoba ta rzeczywiście wykonywała w tymże państwie w chwili, w której złożyła wniosek o dopuszczenie do testu umiejętności, może powołać się na przepisy dyrektywy Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego trwających co najmniej trzy lata, zmienionej dyrektywą 2001/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 maja 2001 r.**

- 2) **Dyrektywę 89/48, zmienioną dyrektywą 2001/19, należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie temu, by właściwe władze przyjmującego państwa członkowskiego odmówiły osobie znajdującej się w sytuacji takiej jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym dopuszczenia do testu umiejętności wykonywania zawodu adwokata w braku dowodu odbycia praktyki wymaganej na mocy przepisów tego państwa członkowskiego.**

Podpisy